

VERPLAATSING VAN STRIJDKRACHTEN

dan voordien.¹ In algemene zin zei Helfrich slechts zoiets als: 't Is oorlog en we moeten zorgen dat we er met ere uitkomen.'²

Nog diezelfde dag voegde de vlootvoogd aan de twee onderzeeboten die al onder Engels bevel opereerden, niet minder dan vijf toe: de 'K 11', 'K 12' en 'K 13' en de 'O 19' en 'O 20', en verplaatste hij de drie onderzeeboten die bij Tarakan lagen, de 'K 14', '15' en '16', naar de Zuidchinese Zee; de kruiser 'Java' die, gelijk vermeld, op de 6de aan de Britse opperbevelhebber ter beschikking was gesteld, kwam op de 9de in Singapore aan.

Ook een deel van de legerluchtmacht werd naar Singapore verplaatst: 27 *Glenn Martin*-bommenwerpers en (later in december) 12 *Brewster*-jagers. Bovendien kreeg het in Singapore gevestigde *Far Eastern Command* de operationele beschikking over Nederlandse bommenwerpers en jagers die op vliegvelden op Sumatra dan wel op het geheime vliegveld Singkawang II op West-Borneo werden gestationeerd, terwijl dat *Far Eastern Command* via het Nederlands opperbevel ook nog een beroep kon doen op de toestellen die naar Samarinda II, op Oost-Borneo (zie kaart XII op de pag.'s 738-739), waren overgebracht. Een-en-ander betekende dat meer dan vier-vijfde van alle operationele bommenwerpers en de helft van alle operationele jagers van de legerluchtmacht in december ingezet werden ter verdediging van Britse gebieden: Singapore, Malakka en Brits-Borneo.

Op de krijgsvrrichtingen van al deze lucht- en zeestrijdkrachten komen wij nog terug.

★

Ook in andere opzichten stelde Indië zich op de nu zo nabij gekomen oorlog in. Ten behoeve van het gouvernement vorderde admiraal Helfrich terstond alle Indische zeeschepen, hetgeen betekende dat het gouvernement voortaan bepalen zou, hoe en waar die schepen (135 van de KPM, 21 van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, 13 van de Rotterdamse Lloyd, 12 van de n.v. Celebes Kustvaart Maatschappij en 4 van de

¹ A. G. Vromans: 'Verslag 1941-1945' (febr.-april 1946), p. 9 (IC, 53 501). ² A.v.: 'Aantekeningen bij de artikelen van A. Besnard over K. W. L. Bezemer: *Zij vochten op de zeven zeeën*', p. 10.